

Tulonjaon ennakkotilasto 2004

Förhandsstatistik över inkomstfördelningen

Preliminary Income Distribution Statistics

Alustavia tietoja kotitalouksien tulojen ja tuloerojen kehityksestä vuonna 2004

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kotitaloutta kohden lisääntyivät vuonna 2004 tulonjakotilaston ennakkotietojen mukaan reaalisesti 4,7 prosenttia keskiarvolla mitattuna ja 3,6 prosenttia mediaanitulolla mitattuna. Käytettävissä olevien tulojen kasvu johtui pääasiassa palkka- ja omaisuustulojen kasvusta. Omaisuustulojen kasvusta seurasi se, että myös kotitalouksien väliset tuloerot kasvoivat vuonna 2004 edellisvuosiin verrattuna selvästi. Edellisen kerran tuloerot olivat yhtä suuret vuonna 2000, jolloin ne olivat pitkän yhtäjaksoisen kasvun seurauksena kohonneet Suomen mittakaavassa ennätyskorkealle tasolle.

Tuloeroja ja niiden muutoksia analysoidaan tässä julkaisussa kahdella tulonjakoindikaattorilla, Gini-kertoimella ja tulokymmenysten eli desiilien tulo-

osuuksilla. Käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimen arvo oli 26,5 vuonna 2004, kun se vuotta aikaisemmin oli 25,8. Suurituloisin tulokymmenys sai vuonna 2004 kaikista tuloista 22,7 prosenttia, kun vastaava osuus vuonna 2003 oli neljä prosentin kymmenystä vähemmän. Menettäjinä olivat alimmat tulokymmenykset.

Tulot kasvoivat selvästi vuonna 2004 kaikissa tulokymmenyksissä. Suurinta kasvu oli kuitenkin ylimmissä tulokymmenyksissä. Pitemmällä aikavälillä on kaikista suurituloisimman kymmenesosan tulotaso kohonnut selvästi muita ryhmiä enemmän. Sen mediaanitulo oli vuonna 2004 reaalisesti 38 prosenttia korkeampi kuin vuonna 1990. Vastaava muutos pienituloisimmasa tulokymmenyksessä on ollut alle 10 prosenttia.

Reaalitulojen muutokset, tuloerot ja pienituloisten osuus väestöstä 1991–2004*.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
	Muutos, %													
Käytettävissä olevien tulojen reaalinen vuosimuutos														
Keskiarvo	0,6	-4,8	-2,3	-1,3	2,2	1,5	4,4	2,7	4,5	2,5	1,2	2,1	3,4	4,7
Mediaani	0,1	-4,7	-3,5	-3,0	2,1	1,1	2,0	2,2	2,1	1,3	3,1	3,4	2,8	3,6
Tuloerot Gini-kertoimella mitattuna														
	Gini-kerroin, %													
Käytettävissä olevat tulot	20,1	19,9	20,9	20,9	21,7	22,1	23,5	24,6	25,8	26,5	25,6	25,5	25,8	26,5
Bruttotulot	25,1	25,2	26,1	26,1	26,8	27,4	28,5	29,5	30,5	31,2	30,4	30,2	30,3	30,9
Tuotannontekijätulot	39,5	42,1	45,3	46,1	46,0	46,3	46,9	46,7	47,2	47,2	46,6	46,2	46,4	46,9
Pienituloisuus, tulot alle 60 % mediaanitulosta														
	Osuus, %													
- osuus henkilöistä	7,8	7,1	6,3	6,5	7,3	8,3	8,3	9,7	9,8	10,4	10,8	11,0	11,2	12,0
- osuus lapsista	5,6	4,8	5,0	4,0	5,0	5,7	6,2	8,1	8,4	10,6	10,8	11,0	11,9	12,1

Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1991–1992 ja 1993–2004 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

Gini-kertoimet ja pienituloiset henkilöt on laskettu kotitalouden kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella (muunnettu OECD-asteikko).

*=ennakkotieto

Kotitalouksien reaalitytulot kasvoivat vuonna 2004

Kotitalouksien keskimääräiset ekvivalentit käytettävissä olevat reaalitytulot lisääntyivät vuonna 2004 keskiarvolla mitattuna 4,7 prosenttia ja mediaanilla mitattuna 3,6 prosenttia edellisvuodesta. Molemmilla tavoilla mitat-

tuna kotitalouksien keskimääräinen tulotaso kasvoi siis selvästi vuonna 2004. Tulosten kasvu johtui pääosin omaisuus- ja palkkatulosten kasvusta.

Asetelma 1.

Kotitalouksien ekvivalenttien reaalitytulosten muutokset vuonna 2004* edelliseen vuoteen nähden, %

	Keskiarvo		Mediaani
	Muutos, % 2003–2004*	Vaikutus käytettävissä olevan tulon kasvuun, %-yksikköä	Muutos, % 2003–2004*
Palkkatulot	3,2	2,3	6,6
Yrittäjätulot	1,3	0,1	–
Omaisuustulot	13,0	2,3	4,0
Tuotannontekijätulot	4,9		6,1
Saadut tulonsiirrot	3,4	1,2	3,5
Bruttotulot	4,5		3,7
Maksetut tulonsiirrot	3,8	-1,2	3,9
Käytettävissä olevat tulot	4,7	4,7	3,6

*=ennakkotieto

Tuotannontekijätulot, jotka muodostuvat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista, kasvoivat 4,9 prosenttia vuodesta 2003 vuoteen 2004. Palkkatulot kasvoivat reaalisesti 3,2 prosenttia, mutta yrittäjätulot kasvoivat ainoastaan runsaan prosentin. Omaisuustulot kasvoivat 13 prosenttia lähinnä siksi, että kotitaloudet saivat vuonna 2004 osinkotuloja ja myyntivoittoja huomattavasti enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kotitaloudet saivat osinkotuloja vuonna 2004 keskimäärin neljänneksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Realisoitujen myyntivoittojen kasvu oli jopa tätäkin suurempaa.

Saadut tulonsiirrot lisääntyivät kotitaloutta kohden reaalisesti lähes 3,5 prosenttia. Lisäys aiheutui pääasiassa ansioeläkkeiden lisääntymisestä. Saatujen tulonsiirtojen ja tuotannontekijätulosten summa eli bruttotulot kasvoivat 4,5 prosenttia kotitaloutta kohti.

Asetelmassa 2 on kuvattu kotitalouksien tulosten rakennetta vuosina 1990–2004. Maksettujen tulonsiirtojen osuus bruttotuloista on ilmaistu negatiivisena, koska ne vähentävät käytettävissä olevia tuloja. Päätuoterististä on palkkatulosten osuus kotitalouksien kokonaistulosta ylivoimaisesti merkittävin, sillä ne muodostavat reilusti yli puolet kotitalouksien kaikista bruttotuloista. Palkkojen osuus on kuitenkin ollut jo useamman vuoden ajan lievässä laskussa. Vuonna 2004 oli palkkatulosten osuus kotitalouksien bruttotulosta 55,8 prosenttia, eli viisi kymmenystä vähemmän kuin vuonna 2003.

Omaisuustulosten kasvu näkyy niiden merkityksen lisääntymisenä kotitalouksien tulomuodostuksessa. Vuonna 2004 omaisuustulosten tulo-osuus kasvoi edellisvuoteen nähden prosenttiyksiköllä. Saatujen tulonsiirtojen tulo-osuus aleni hiukan, mutta maksettujen tulonsiirtojen osuus bruttotuloista pysyi lähes ennallaan. Saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen määrät kotitaloutta kohden olivatkin vuonna 2004 keskimääräisesti yhtä suuret.

Kotitalouksien tulorakenteessa esiintyi merkittävää vaihtelua 1990-luvulla. Vaihtelun aikaansai aluksi syvä taloudellinen taantuma ja sen jälkeinen voimakas nousukausi. Laman aikana 1990-luvun alussa palkkatulosten osuus aleni nopeasti ja samalla saatujen tulonsiirtojen merkitys yhtä nopeasti kasvoi. Laman jälkeen on palkkatulosten osuus kääntynyt lievään kasvuun, mutta lamaa edeltävä taso oli vielä vuonna 2004 kaukana.

Omaisuustulosten tulo-osuus on kasvanut tasaisesti aina 1990-luvun vaihteesta lähtien. Erityisen nopeaa kasvu oli 1990-luvun lopulla. 2000-luvun alussa omaisuustulosten tulo-osuus jonkin verran aleni, mutta on uudelleen kasvanut parin viime vuoden aikana.

Kotitalouksia oli Suomessa vuonna 2004 yhteensä 2 415 000. Tämä oli noin 10 000 kotitaloutta enemmän kuin vuonna 2003. Kotitalouden keskikoko oli 2,14 henkilöä.

Asetelma 2.

Kotitalouksien tulojen rakenne vuosina 1990–2004*, % bruttotuloista.

Tulokäsite	Osuus bruttotuloista, %														
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
1. Palkkatulot	65,6	62,5	58,4	54,0	52,7	53,4	54,5	54,5	55,5	55,5	55,4	57,3	57,2	56,3	55,8
2. Yrittäjätulot	7,1	6,2	5,6	5,9	6,8	6,8	6,0	6,3	6,1	5,8	5,9	5,7	5,6	5,4	5,2
3. Omaisuustulot	5,4	6,8	7,1	8,5	8,2	8,6	9,2	10,5	11,3	13,1	14,5	12,6	12,6	13,7	14,7
4. Tuotantontekijätulot (1+2+3)	78,1	75,6	71,2	68,4	67,7	68,9	69,7	71,3	72,9	74,5	75,7	75,5	75,5	75,3	75,7
5. Saadut tulonsiirrot	21,9	24,4	28,8	31,6	32,3	31,1	30,3	28,7	27,1	25,5	24,3	24,5	24,5	24,7	24,3
6. Bruttotulot (4+5)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
7. Maksetut tulonsiirrot	24,8	23,5	25,5	24,8	26,4	26,8	27,0	26,2	26,3	26,2	26,2	25,3	24,9	24,3	24,2

Vuosien 1990–1992 ja 1993–2004* luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia. Pyöristysten vuoksi prosenttiosuudet eivät aina summaudu täsmällisesti oikein.

*=ennakkotieto

Tuloerot kasvoivat selvästi vuonna 2004

Kotitalouksien väliset suhteelliset tuloerot kasvoivat ennakkotietojen mukaan selvästi vuonna 2004 pariin edellisvuoteen nähden. Tämä havaitaan asetelmasta 3, jossa on tarkasteltu suhteellisia tuloeroja vuosina 1971–2004 tulonsaajakymmenysten (desiiliryhmien) tulo-osuuksien ja tulonjaon epätasaisuutta mittaavan Gini-kertoimen avulla.

Desiilien tulo-osuudet kuvaavat sitä, millaisen prosenttiosuuden lukumäärältään yhtä suuriin tulokymmenyksiin sijoittuvat kotitaloudet ovat saaneet käytettävissä olevista tuloista. Gini-kerroin on yleisesti käytetty tulonjaon epätasaisuutta kuvaava indikaattori¹. Tuloeroja on asetelmassa kuvattu myös suuri- ja pienituloisimman viidesosan keskitulojen suhteella (S80/S20).

Vuonna 2004 ylin tulokymmenys lisäsi tulo-osuuttaan neljä prosenttia kymmenystä. Menettäjänä olivat alimmat desiilit, viisi alinta tulokymmenystä menetti kukin prosentin kymmenyksen tulo-osuudestaan. Käytettävissä olevan tulon Gini-kerto-

men arvo oli vuonna 2004 peräti seitsemän kymmenystä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Kumpikin edellä kuvatuista mittareista kertoo siitä, että tuloerot kasvoivat selvästi vuonna 2004.

Asetelmasta 3 voidaan havaita, että pitemmän aikavälin tarkastelussa tuloerot kaventuivat Suomessa 1970-luvun alusta aina 1980-luvun alkupuolelle saakka. Tämän jälkeen tuloerot pysyivät lähes vakaina aina 1990-luvun puoliväliin asti. Tällöin alkoi yhtäjaksoinen tuloerojen kasvu, joka jatkui vuoteen 2000. Vuonna 2001 tuloerot kaventuivat jonkin verran pääasiassa omaisuustulosten vähentymisen vuoksi. Kun omaisuustulot kääntyivät selvään kasvuun vuosina 2003 ja 2004, näkyy tämä myös tuloeroissa.

Tuloerojen kasvu viime vuosikymmenen lopulla näkyy selkeästi myös siinä, että suurituloisimman kymmenesosan tulo-osuus on voimakkaasti kasvanut. Vuonna 2004 oli ylimmän desiilin tulo-osuus lähes viisi prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1990.

¹ Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet. Tässä julkaisussa Gini-kertoimet on kerrottu sadalla. Gini-kertoimen suurin mahdollinen arvo on sata. Tällöin suurituloisin tulonsaaja saisi kaikki tulot. Pienin mahdollinen Gini-kertoimen arvo on 0, jolloin kaikkien tulonsaajien tulot olisivat yhtä suuret.

Asetelma 3.

Tulokymmenysten tulo-osuudet vuosina 1971, 1976, 1981 ja 1987–2004*. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Vuosi	Tulo-osuus, %												
	Tulokymmenys												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Yhteensä	Gini-kerroin	S80/S20
1971	3,7	5,4	6,5	7,5	8,5	9,6	10,7	12,2	14,4	21,4	100,0	26,7	3,9
1976	4,5	6,2	7,2	8,1	9,1	10,0	11,0	12,1	13,6	18,4	100,0	21,5	3,0
1981	4,3	6,3	7,4	8,4	9,3	10,1	11,0	12,1	13,6	17,5	100,0	20,5	2,9
1987	4,8	6,6	7,5	8,3	9,2	10,0	10,9	11,9	13,4	17,6	100,0	19,7	2,7
1988	4,8	6,5	7,5	8,3	9,1	9,9	10,8	11,8	13,4	18,0	100,0	20,2	2,8
1989	4,8	6,4	7,4	8,2	9,1	9,9	10,8	11,9	13,4	18,2	100,0	20,4	2,8
1990	4,9	6,5	7,4	8,2	9,0	9,9	10,8	11,8	13,4	18,1	100,0	20,2	2,8
1991	4,8	6,6	7,5	8,3	9,1	9,8	10,7	11,8	13,4	18,1	100,0	20,1	2,8
1992	4,9	6,7	7,5	8,3	9,0	9,8	10,7	11,7	13,2	18,2	100,0	19,9	2,7
1993	4,9	6,6	7,4	8,1	8,8	9,6	10,6	11,7	13,3	19,1	100,0	20,9	2,8
1994	4,9	6,5	7,4	8,1	8,8	9,6	10,5	11,6	13,4	19,1	100,0	20,9	2,8
1995	4,8	6,4	7,3	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,4	19,6	100,0	21,7	2,9
1996	4,7	6,3	7,2	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,5	19,7	100,0	22,1	3,0
1997	4,6	6,1	7,0	7,8	8,6	9,5	10,5	11,7	13,5	20,7	100,0	23,5	3,2
1998	4,4	6,0	6,8	7,7	8,5	9,5	10,5	11,7	13,6	21,4	100,0	24,6	3,4
1999	4,4	5,8	6,8	7,6	8,4	9,3	10,3	11,5	13,3	22,7	100,0	25,8	3,5
2000	4,3	5,7	6,6	7,5	8,3	9,3	10,3	11,5	13,4	23,2	100,0	26,5	3,7
2001	4,2	5,8	6,7	7,7	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,1	100,0	25,6	3,6
2002	4,2	5,8	6,7	7,7	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,1	100,0	25,5	3,6
2003	4,2	5,8	6,7	7,6	8,5	9,4	10,4	11,6	13,6	22,3	100,0	25,8	3,6
2004*	4,1	5,7	6,6	7,5	8,4	9,4	10,4	11,6	13,6	22,7	100,0	26,5	3,7

Pyöristysten vuoksi tulokymmenysten tulo-osuudet eivät aina summaudu sataan. Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1971–1981, 1987–1992 ja 1993–2004 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

S80/S20 = ylimmän ja alimman tuloviidenneksen tulo-osuuksien suhde (keskitulojen suhde).

*=ennakkotieto

Asetelmassa 4 on esitetty ennakkotietoja keskimääräisten reaalityulojen muutoksista tulokymmenyksissä eli desiileissä. Sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna tulojen kasvu oli vuonna 2004 edelliseen vuoteen verrattuna suurempaa ylimmissä tulokymmenyksissä. Keskiarvolla mitattuna tulojen kasvu oli odotetusti voimakainta ylimmässä desiilissä (7,3 %). Mediaanilla mitattuna paras tulokehitys kuitenkin oli kahdeksannessa (5,6 %) ja yhdeksänneksessä (5,7 %) desiilissä.

Myös pienituloisimman kymmenesosan tulot kasvoivat kohtuullisesti, keskiarvo oli vuonna 2004 reaalisesti 3,1 prosenttia ja mediaani 2,7 prosenttia korkeampi

kuin vuotta aikaisemmin. Tulojen kasvu oli alimmassa desiilissä kuitenkin muihin tulokymmenyksiin nähden selvästi vähäisintä.

Pidemmän aikavälin tarkastelussa tulokehitys on ollut selvästi parasta ylimmässä tulokymmenyksessä. Sen mediaanitulo on kasvanut reaalisesti 38 prosenttia vuodesta 1990 vuoteen 2004. Sen sijaan pienituloisimman kymmenesosan reaalin tulotaso oli vuonna 2004 vajaa kymmenen prosenttia korkeampi kuin vuonna 1990. Poikkeuksetta tulokehitys on ollut sitä parempaa mitä ylemmäs tulojakaumassa siirrytään

Asetelma 4.

Ennakkotietoja käytettävissä olevien tulojen reaali muutoksista (%) tulokymmenyksittäin 2003–2004* ja 1990–2004*. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Käytettävissä olevat tulot/ muunnettu OECD-kulutus- yksikkö	Muutos, %									
	2003–2004*									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Keskiarvo	3,1	3,4	4,4	4,5	4,7	5,0	4,7	5,6	5,7	7,3
Mediaani	2,7	3,5	4,2	4,5	4,9	5,2	4,7	5,6	5,7	3,9
	1990–2004*									
Keskiarvo	9,5	11,8	14,4	17,2	19,7	21,3	23,6	26,4	30,0	60,5
Mediaani	9,4	11,8	14,3	17,3	19,8	21,3	23,5	26,1	30,2	37,5

*=ennakkotieto

Asetelma 5.

Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet sekä tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus vuosina 1971, 1976, 1981 ja 1987–2004*. Gini-kertoimet on laskettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti lasketun tulon mukaan.

Vuosi	Gini-kerroin, %			Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus		
	Tuotannontekijätulot	Bruttotulot	Käytettävissä olevat tulot	Saadut tulonsiirrot	Maksetut tulonsiirrot	Yhteisvaikutus
1971	38,5	30,9	26,7	19,8	13,4	30,6
1976	35,3	26,3	21,5	25,4	18,2	39,0
1981	35,8	25,2	20,5	29,4	18,7	42,6
1987	38,0	25,1	19,7	33,9	21,5	48,1
1988	38,8	25,8	20,2	33,4	21,8	47,9
1989	39,3	26,1	20,4	33,5	21,8	48,0
1990	38,9	25,6	20,2	34,2	20,8	47,9
1991	39,5	25,1	20,1	36,4	19,8	49,0
1992	42,1	25,2	19,9	40,1	21,1	52,8
1993	45,3	26,1	20,9	42,3	19,9	53,8
1994	46,1	26,1	20,9	43,5	19,8	54,7
1995	46,0	26,8	21,7	41,8	19,1	52,9
1996	46,4	27,4	22,1	41,0	19,1	52,3
1997	46,9	28,5	23,5	39,1	17,5	49,8
1998	46,7	29,5	24,6	36,9	16,5	47,3
1999	47,2	30,5	25,8	35,4	15,7	45,5
2000	47,2	31,2	26,5	34,0	15,0	43,8
2001	46,6	30,4	25,6	34,8	15,7	45,0
2002	46,2	30,2	25,5	34,6	15,6	44,8
2003	46,4	30,3	25,8	34,7	14,8	44,3
2004*	46,9	30,9	26,5	34,0	14,4	43,6

Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1971–1981, 1987–1992 ja 1993–2004* luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

*= ennakkotieto

Asetelmassa 5 kuvataan käytettävissä olevien tulojen lisäksi tuotannontekijätulojen ja bruttotulojen jakautumista kaikkien kotitalouksien välillä vuosina 1971–2004. Myös tuotannontekijätuloilla mitattuna kotitalouksien väliset tuloerot kasvoivat hieman vuonna 2004. Tuotannontekijätulojen Gini-kertoimen arvo oli 46,9 vuonna 2004, mikä on kolme kymmenystä enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Tuotannontekijätuloerot olivat vielä vuonna 2004 selvästi suuremmat kuin ennen 1990-luvun alun lamaa. Lama kasvatti tuotannontekijätulojen eroja huomattavasti, koska palkka- ja yrittäjätuloja saaneiden lukumäärä aleni merkittävästi yritystoiminnan supistumisen ja työttömyyden kasvun myötä.

Kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot, ollaan bruttotuloissa eli tuloissa ennen veroja. Tulorojen kasvun voi havaita myös bruttotulojen Gini-kertoimesta, mikä sai arvon 30,9 vuonna 2004. Tämä oli kuusi kymmenystä suurempi, kuin vuonna 2003.

Vaikka laman aikana tuotannontekijätulojen erot kasvoivat selvästi, bruttotuloerot eivät juurikaan kasvaneet. Tämä johtui siitä, että työtulojen menetyksiä oli korvaamassa sosiaaliturvaetuudet. Vuosikymmenen jälkipuoliskolla alkoivat myös bruttotulojen erot kasvaa. Kasvun aiheutti pääasiassa lisääntyneet omaisuus-tulot, joista etenkin osinko- ja myyntivoittotulot ovat kohdentuneet selvästi ylempiin tuloluokkiin. Niiden tuloeroja kasvattavia vaikutuksia eivät saadut tulonsiirrotkaan enää pystyneet kumoamaan.

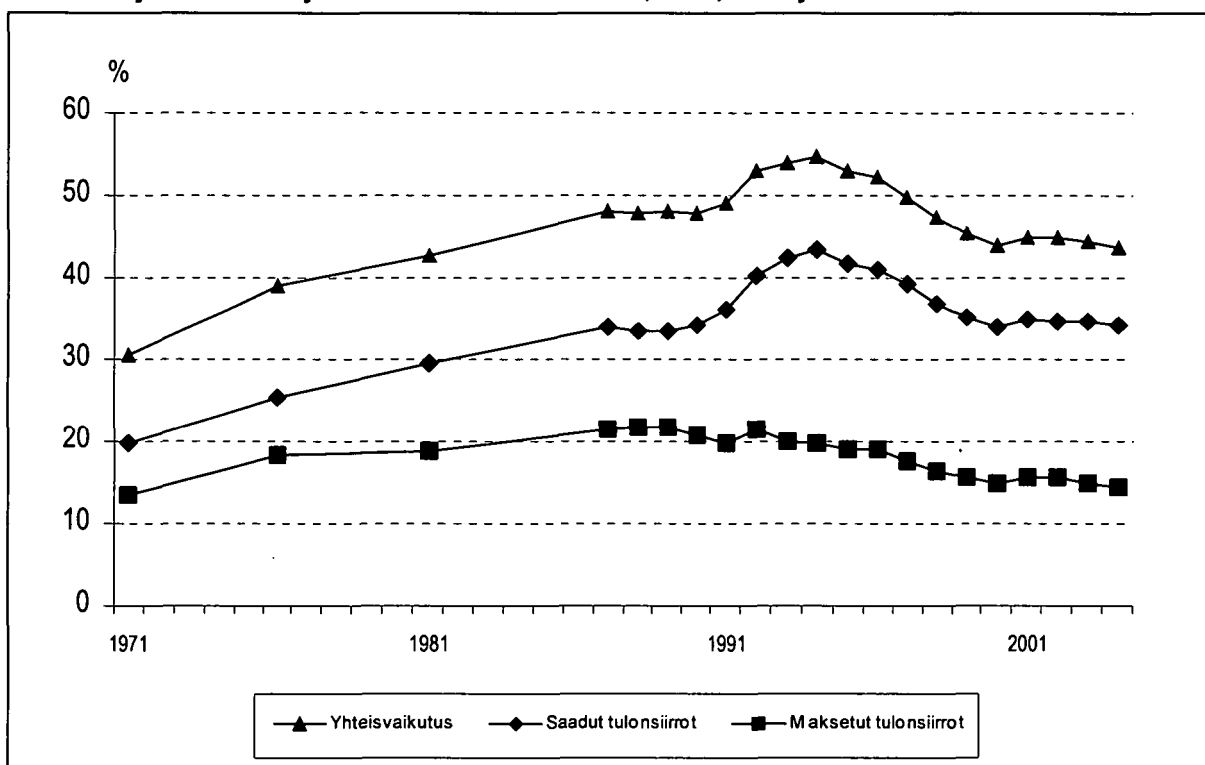
Julkinen valta vaikuttaa tuotannontekijätulojen ja bruttotulojen eroihin tulonsiirtojen avulla. Asetelmassa

5 ja kuviossa 1 kuvataan saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen vaikutusta tuloeroihin Gini-kertoimen muutoksella, kun siirrytään tuotannontekijätuloista bruttotuloihin ja edelleen käytettävissä oleviin tuloihin.

Sekä saatujen että maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus aleni jonkin verran vuonna 2004 edellisvuoteen verrattuna. Saatujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus oli yhtä alhaalle edellisen kerran vuonna 1990. Maksettujen tulonsiirtojen kohdalla saadaan mennä taaksepäin vieläkin kauemmaksi, eli 1970-luvun alkuun.

Kuvio 1.

Tulonsiirtojen uudelleenjakovaikutus vuosina 1971, 1976, 1981 ja 1987–2004*.

Kuviosta 1 käy ilmi, että tulonsiirtojen tuloeroja tasoittava vaikutus kasvoi 1970-luvun alusta 1980-luvun lopulle, jolloin kehitys tasaantui. Muutosta selittää tulonsiirtojärjestelmien, etenkin sosiaaliturvaetuusjärjestelmien laajentuminen. Erityisesti laman aikana tuli saatujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava merkitys esiin voimakkaasti. Viime vuosikymmenen

puolivälin jälkeen on sekä saatujen että maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus heikentynyt. Tätä muutosta todennäköisesti ainakin välillisesti selittää tulontasausjärjestelmissä tehdyt muutokset, joista merkittävin on 1993 toteutettu henkilöverouudistus.

Tulokehitys kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan

Asetelmissa 6 ja 7 on esitetty ennakkotietoja kotitalouksien reaalityulojen muutoksia sosioekonomisissa ryhmissä ja kotitalouden elinvaiheluokituksen mukaan. Tulomuutokset on laskettu muunnettua OECD-kulutussyksikköä kohti lasketuille käytettävissä oleville tuloille keskiarvo- ja mediaaniluvuista. Lisäksi muutokset on laskettu poikkileikkaus- ja paneeliasetelmasta käsin. Poikkileikkausasetelmasta on kysymys silloin, kun muutosta kuvataan kahden erillisen poikkileikkausaineiston pohjalta. Tällöin muutoksiin voivat vaikuttaa tuloissa tapahtuneiden muutosten lisäksi myös kotitalouksien rakenteissa tapahtuneet muutokset. Rakennemuutosten vaikutusta on pyritty eliminoimaan paneeliasetelmassa, jossa muutosestimatit on laskettu niiden samojen kotitalouksien tuloista, jotka ovat olleet mukana tutkimuksessa kumpanakin vuonna 2003 ja 2004, ja joiden sosioekonominen ryhmä (asetelma 6) tai elinvaihe (asetelma 7) ei ole muuttunut kyseisenä tarkastelujaksana.

Asetelman 6 paneeliosion perusteella voidaan päätellä, että selvästi keskimääräistä parempi tulokehitys oli kotitalouksilla, joiden pääasiallisesta toimeentulosta vastasi yrittäjä. Tämän ryhmän reaalin tulotaso oli vuonna 2004 keskiarvolla mitattuna 15 prosenttia ja mediaanituloilla mitattuna noin 9 prosenttia korkeampi kuin edellisellä vuonna. Selvästi heikoin tulokehitys oli maatalousyrittäjäkotitalouksilla, joiden mediaanitulot paneeliasetelman mukaan jopa edellisvuoteen nähden

nähdessä reaalisesti alenivat vuonna 2004. Yksi tekijä tämän ryhmän tulojen alenemiseen löytyy metsätuloista ja niiden vuosittaisesta vaihtelusta.

Palkansaajakotitalouksilla reaalityulojen kasvu oli sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna jotakuinkin yhtä korkeaa, runsaat 4,5 prosenttia. Eläkeläiskotitalouksilla tulojen keskiarvo oli vuonna 2004 runsaat neljä prosenttia ja mediaani noin kolme prosenttia korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien kotitalouksissa oli tulojen kasvu vuonna 2004 paneelin mukaan keskiarvon mukaan noin 2,5 prosenttia ja mediaanin mukaan vajaan prosentin.

Tulojen muutoksia tarkasteltaessa on kuitenkin hyvä muistaa se, että sosioekonomisten ryhmien tulotasoissa esiintyy merkittävää vaihtelua. Selvästi alhaisin tulotaso on työttömien kotitalouksissa, jossa ekvivalentti, kotitalouksien rakenne-erot huomioiva, käytettävissä oleva mediaanitulo oli vuonna 2004 vain noin 55 prosenttia koko väestön vastaavasta mediaanitulosta. Eläkeläistalouksilla vastaava luku oli runsaat 80 prosenttia. Näin mitattuna selvästi korkein tulotaso oli yrittäjä- ja toimihenkilökotitalouksilla. Yrittäjäkotitalouksien (ilman maatalousyrittäjäkotitalouksia) mediaanitulo olivat vuonna 2004 noin 30 prosenttia ja toimihenkilötalouksien noin 25 prosenttia korkeammat kuin koko väestön mediaanitulot.

Asetelma 6.

Ennakkotietoja keskimääräisten tulojen reaalisesta muutoksesta kotitalouden viitehenkilön sosioekonomisen ryhmän mukaan vuonna 2004*, %. Tulokäsitel: kotitalouden käytettävissä olevat tulot/muunnettu OECD-kulutussyksikkö.

Kotitalouden viitehenkilön sosioekonominen ryhmä	Poikkileikkausasetelma ¹		Paneeliasetelma ²	
	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani
	Muutos, % 2003–2004*	Muutos, % 2003–2004*	Muutos, % 2003–2004*	Muutos, % 2003–2004*
Yrittäjät	5,2	4,1	12,5	0,3
- Maatalousyrittäjät	3,1	-1,1	2,0	-1,5
- Muut yrittäjät	5,5	5,2	15,8	8,7
Palkansaajat	5,9	3,9	4,7	4,6
- Toimihenkilöt	6,2	3,8	4,4	4,3
- Työntekijät	5,2	5,3	5,7	5,0
Eläkeläiset	3,1	1,9	4,2	2,9
Työttömät	0,1	2,3	2,4	0,8
Kaikki kotitaloudet	4,7	3,6	5,4	3,3

¹ Muutokset laskettu tulonjakotilaston poikkileikkausaineistoista 2003 ja 2004*

² Muutokset laskettu niiden samojen kotitalouksien tuloista, jotka ovat olleet mukana tutkimuksessa kumpanakin vuonna, ja joiden sosioekonominen ryhmä on pysynyt samana kumpanakin vuonna.

*=ennakkotieto

Tulokehitys kotitalouden elinvaiheen mukaan

Asetelmassa 7 kuvataan kotitalouksien tulojen kehitystä kotitalouden elinvaiheluokituksen pohjalta. Paneeliasetelman mukaan elinvaiheryhmiä tulokehitys on ollut suhteellisen tasaista vuonna 2004. Tämä johtuu muun muassa siitä, että tuloeroja kasvattaneet omaisuustulot ovat jakaantuneet varsin tasaisesti eri elinvaiheluokkiin. Parasta tulokehitys on ollut ryhmässä ”muut kotitaloudet”, jossa keskiarvotulo oli runsaat 8 ja mediaanitulo noin 7 prosenttia korkeampi vuonna 2004 kuin edellisvuonna. Tähän ryhmään sijoittuvat esimerkiksi ne kotitaloudet, joissa on kaksi huoltajaa (äiti ja isä), sekä kotona asuvia 18 vuotta täyttäneitä lapsia.

Paneeliasetelman mukaan myös yhden huoltajan kotitalouksien tulot kasvoivat vuonna 2004 suotuisasti. Tämän ryhmän mediaanitulo oli vuonna 2004 keskiarvon mukaan runsaat 6 ja medianin mukaan runsaat 4 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2003. Samanlaiseen tulokehitykseen pääsivät myös ne kotitaloudet, jotka muodostuivat lapsettomista pariskunnista.

Tässä tarkastelussa heikoin tulokehitys on ollut niillä pariskunnilla, joilla oli lapsia. Tämän ryhmän tulot olivat vuonna 2004 kummankin keskitulomittarin mukaan vajaat 5 prosenttia korkeammat kuin vuotta aikaisemmin.

Tässäkin on tulomuutoksia tarkasteltaessa aihetta palauttaa mieliin eroavuudet asetelmassa 7 esiintyvien elinvaiheryhmiä absoluuttisissa tulotasoissa. Selvästi alhaisin tulotaso on yhden hengen ja yhden huoltajan kotitalouksissa. Näissä ryhmissä oli ekvivalentti, kotitalouksien rakenne-erot huomioiva, käytettävissä oleva mediaanitulo vuonna 2004 runsaat 80 prosenttia koko väestön vastaavasta mediaanitulosta. Vastaavalla tavalla mitattuna selvästi korkein tulotaso oli lapsettomilla pariskunnilla, joiden tulotaso oli lähes 20 prosenttia päälle koko väestön mediaanitulon.

Asetelma 7.

Kotitalouksien ekvivalenttien reaalityulojen muutokset kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2004*, %.Tulokäsite: kotitalouden käytettävissä olevat tulot/muunnettu OECD-kulutussyksikkö.

Kotitalouden elinvaihe	Poikkileikkausasetelma ¹		Paneeliasetelma ²	
	Keskiarvo	Mediaani	Keskiarvo	Mediaani
	Muutos, % 2003–2004*	Muutos, % 2003–2004*	Muutos, % 2003–2004*	Muutos, % 2003–2004*
Yhden hengen kotitaloudet	2,8	4,2	5,7	5,4
Lapsettomat parit	6,7	4,6	6,2	4,6
Parit, joilla lapsia	7,7	5,1	4,8	4,9
Yhden huoltajan kotitaloudet	3,5	2,8	6,2	4,2
Muut kotitaloudet	0,8	5,5	8,3	6,9
Kaikki kotitaloudet	4,7	3,6	6,0	3,7

¹ Muutokset laskettu tulonjakotilaston poikkileikkausaineistoista 2003 ja 2004

² Muutokset laskettu niiden samojen kotitalouksien tuloista, jotka ovat oleet mukana tutkimuksessa kumpanakin vuonna, ja joiden elinvaihe on pysynyt samana kumpanakin vuonna.

*=ennakkotieto

Pienituloiset kotitaloudet vuonna 2004

Asetelmassa 8 on esitetty tietoja pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden lukumääristä vuosina 1971–2004. Pienituloisuus on määritelty Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin suositusten mukaisesti siten, että kotitalous on pienituloinen, jos sen käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohti (ekvivalentit tulot) ovat alle 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaanitulosta. Kulutusyksikköasteikkona on muunnettu OECD-asteikko. Tätä mittaria kutsutaan myös suhteelliseksi (tulo)köyhyysmitaksi ja pienitulo-

isiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuutta väestöstä suhteelliseksi köyhyysasteeksi.

Pienituloisia henkilöitä oli vuonna 2004 noin 618 000, eli 12 prosenttia kotitalousväestöstä. Tämä on runsaat 40 000 henkilöä ja 0,8 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Suurta muutosta selittää se, että suhteellisen köyhyysrajan taustalla oleva henkilöpainotettu mediaanitulo kasvoi vuonna 2004 merkittävästi, reaalisesti mitattuna lähes 5 prosenttia.

Asetelma 8.**Pienituloiseksi luokiteltujen lukumäärät ja osuudet vuosina 1971, 1976, 1981 ja 1987–2004*.**

Vuosi	Pienituloiset, pienituloisen raja 60 % mediaanitulosta Kulutussyksikkö: muunnettu OECD-asteikko				
	Henkilöitä kotitalouksissa	Osuus henkilöistä, %	Lapsia pieni- tuloisissa koti- talouksissa	% lapsista	Pienitulo- isen raja euroa/kulu- tussyksikkö
1971	641 100	14,4	216 100	16,2	840
1976	512 500	11,3	140 400	11,3	2 070
1981	521 800	11,0	111 500	9,8	3 550
1987	398 300	8,2	83 700	7,2	5 770
1988	403 800	8,3	77 300	6,6	6 150
1989	431 900	8,8	75 400	6,4	6 880
1990	395 000	7,9	59 400	4,9	7 650
1991	388 800	7,8	69 700	5,6	8 080
1992	355 800	7,1	59 200	4,8	7 870
1993	315 600	6,3	57 700	5,0	7 700
1994	328 500	6,5	46 500	4,0	7 760
1995	370 400	7,3	58 200	5,0	7 990
1996	417 800	8,3	66 700	5,8	8 230
1997	423 000	8,3	71 700	6,2	8 550
1998	493 600	9,7	92 900	8,1	8 930
1999	498 100	9,8	97 100	8,4	9 300
2000	531 600	10,4	119 600	10,6	9 730
2001	554 500	10,8	121 300	10,8	10 285
2002	563 900	11,0	122 800	11,0	10 750
2003	574 500	11,2	131 000	11,9	11 130
2004*	618 400	12,0	134 000	12,1	11 690

Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1971–1981, 1987–1992 ja 1993–2004 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

Pienituloisuusrajat ovat kunkin vuoden rahassa.

*=ennakkotieto

Näin ollen pienituloisten osuus kohosi viime vuonna 1970-luvun alun tasolle. Alhaisimmillaan pienituloisten osuus on ollut lamavuosina 1990-luvun alussa. Pienituloisuus on määritelty suhteellisenä, joten pienituloisten lukumäärä reagoi lähinnä tuloerojen muutoksiin jakauman alaosassa. Esimerkiksi tulotason voimakas lasku laman aikana ei näy pienituloisten määrässä, sillä keski- ja suurituloisten tulot alenivat enemmän kuin pienituloisten tulot.

Pienituloisten määrä ja rakenne ovat herkkiä erilaisille määritelmille. Tämän vuoksi asetelmassa 9 on esitetty pienituloisten prosenttiosuuksia kolmella prosenttirajalla ja kahdella kulutussyksikköasteikolla. Ase-

telmasta voidaan kuitenkin havaita se, että pienituloisuus kasvoi vuonna 2004 edellisvuoteen nähden yhtä lukuun ottamatta kaikilla mittareilla.

Kotitalouksien toimeentulo-ongelmien laajuutta voidaan kuvata myös toimeentulotukea saaneiden henkilöiden määrällä. Tiedot perustuvat Stakesin toimeentulotukitilastoon. Stakesin tietojen mukaan toimeentulotukea saaneiden henkilöiden lukumäärä väheni vuonna 2004 runsaalla 20 000 henkilöllä edellisvuoteen verrattuna. On huomattava, että toimeentulotukea saaneiden lukumäärään voivat vaikuttaa myös tuen myöntämisperusteisiin tehdyt muutokset

Asetelma 9.

Pienituloisiksi luokitellut erilaisilla määritelmillä sekä toimeentulotukea saaneet vuosina 1990 ja 1995–2004*.

Määritelmä	Osuus henkilöistä, %										
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
Raja suhteessa kunkin vuoden mediaanituloon											
Kulutussyksiköt: muunnettu OECD											
40 % mediaanista	1,3	1,3	1,4	1,6	1,7	1,5	1,5	1,9	2,0	1,8	2,0
50 % mediaanista	3,4	3,0	3,5	3,6	4,1	4,1	4,3	4,8	5,1	4,7	5,2
60 % mediaanista	7,9	7,3	8,3	8,2	9,7	9,8	10,4	10,8	11,0	11,2	12,0
Kulutussyksiköt: OECD											
40 % mediaanista	1,0	0,9	1,0	1,2	1,4	1,3	1,5	1,6	1,7	1,6	1,6
50 % mediaanista	2,5	2,4	2,9	3,1	4,0	3,5	4,0	4,5	5,1	4,8	5,0
60 % mediaanista	6,6	6,6	7,5	8,1	9,0	9,1	10,6	10,1	10,5	10,6	10,8
Toimeentulotukea saaneita henkilöitä¹	314 000	584 100	609 600	593 800	534 900	492 700	454 400	443 200	429 800	424 100	401 000

Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1990 ja 1995–2004 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

¹ Lähde: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Vuoden 2004 tieto on ennakkotieto.

*= ennakkotieto.

Koko vuoden kokoaikatyössä olleiden palkkatulojen reaali- kasvu 3,5 prosenttia vuonna 2004

Ennakkotietojen mukaan koko vuoden kokoaikatyötä tehneitä palkansaajia oli vuonna 2004 yhteensä runsaat 1,4 miljoonaa, joista miehiä noin 740 000 ja naisia noin 660 000.

Vuonna 2004 kokopäivätoimisten palkansaajien vuosipalkkojen mediaani oli 28 400 euroa vuodessa, joka on reaalisesti lähes 5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuosipalkkojen keskiarvo oli 32 200 euroa vuodessa. Se on reaalisesti noin 3,5 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2003.

Miesten vuosipalkkojen mediaani oli 31 700 euroa, joka on reaalisesti noin 3,5 prosenttia edellisvuotta enemmän. Naisilla vuosipalkkojen mediaani oli 24 300 euroa. Tämä on reaalisesti runsaat 3 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Keskiarvolla mitattuna miesten reaalin vuosipalkka kasvoi noin 3 prosenttia ja naisten noin 4,5 prosenttia.

Vuonna 2004 naisten mediaanipalkka oli 80,0 prosenttia miesten mediaanipalkasta, mikä pysyi lähes ennallaan vuoteen 2003 verrattuna. Keskiarvolla mi-

tattuna oli naisten vuosipalkka 78 prosenttia miesten vuosipalkoista, mikä on prosenttiyksikön enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Tässä tapauksessa muutos sukupuolten välisissä palkkaeroissa oli kuitenkin niin pieni, että se voi aiheutua myös satunnaisvaihtelusta ja mittausvirheistä.

Asetelmassa 10 on esitetty palkkahajonnan tunnuslukuja kaikille kokopäivätoimisille mies- ja naispalkansaajille. Miehillä suuripalkkaisin kymmenesosa näyttää menettäneen hieman tulo-osuuttaan. Samansuuntainen muutos on nähtävissä myös miespalkansaajien Gini-kertoimessa, jonka arvo aleni vuonna 2004 jonkin verran. Naispalkansaajilla oli Gini-kertoimen kehitys päinvastainen.

Työsuhdeoptioista saadut tulot eivät ole mukana asetelman 10 palkkatuloissa. Käytännössä työsuhdeoptiot vaikuttaisivat asetelmassa keskiarvoihin, tulo-osuuksiin ja koko jakauman huomioon ottavaan Gini-kertoimeen.

Asetelma 10.

Koko vuoden kokoaikatyötä tehneiden palkansaajien tulo-osuudet palkkakymmenyksittäin, tulonsaajien lukumäärät, keskimääräiset palkkatulot ja palkkahajonnan tunnuslukuja sukupuolen mukaan vuosina 1980, 1990, 2000 ja 2003–2004*.

Tulokymmenys	Yhteensä					Miehet					Naiset				
	1980	1990	2000	2003	2004*	1980	1990	2000	2003	2004*	1980	1990	2000	2003	2004*
I	5,1	5,3	5,5	5,4	5,4	5,2	5,1	5,2	5,0	5,2	5,7	5,9	6,2	6,0	5,9
II	6,5	6,5	6,6	6,5	6,5	6,6	6,4	6,5	6,3	6,4	7,3	7,1	7,3	7,2	7,1
III	7,2	7,2	7,2	7,2	7,2	7,3	7,2	7,2	7,1	7,1	8,0	7,8	7,8	7,8	7,7
IV	7,9	7,8	7,8	7,8	7,8	8,0	7,9	7,8	7,7	7,8	8,5	8,3	8,4	8,3	8,3
V	8,6	8,5	8,5	8,4	8,5	8,6	8,5	8,5	8,4	8,5	9,1	8,9	8,8	8,9	8,8
VI	9,3	9,3	9,2	9,1	9,2	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,7	9,5	9,4	9,4	9,4
VII	10,2	10,2	10,1	10,1	10,2	10,1	10,2	10,1	10,2	10,2	10,4	10,3	10,1	10,2	10,1
VIII	11,4	11,4	11,3	11,3	11,4	11,2	11,3	11,4	11,4	11,5	11,3	11,3	11,1	11,1	11,2
IX	13,3	13,4	13,4	13,4	13,4	13,2	13,6	13,5	13,5	13,4	12,7	12,9	12,7	12,7	13,0
X	20,4	20,4	20,5	20,7	20,4	20,5	20,7	20,7	21,2	20,6	17,2	18,0	18,4	18,4	18,5
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Lukumäärä, 1 000 henkilöä	1433,8	1609,7	1386,1	1398,1	1403,9	782,4	837,1	748,2	737,9	740,2	651,3	772,6	638,0	660,2	663,6
Keskiarvo, euroa	8 120	23 361	27 800	30 994	32 178	9 409	26 624	31 100	34 765	35 913	6 572	19 846	23 900	26 780	28 012
Mediaani, euroa	7 274	20 771	24 400	27 056	28 397	8 409	23 664	27 400	30 601	31 692	6 187	18 232	21 800	24 510	25 340
Gini-kerroin	21,9	22,1	21,5	22,0	21,6	21,6	22,6	22,3	23,0	22,3	16,8	17,9	17,3	17,7	18,3
D9/D1**	2,45	2,48	2,40	2,43	2,41	2,43	2,57	2,53	2,54	2,52	2,02	2,10	2,00	2,07	2,13
D9/D5	1,65	1,70	1,71	1,73	1,69	1,67	1,72	1,73	1,71	1,72	1,47	1,54	1,53	1,55	1,60
D5/D1	1,48	1,46	1,41	1,41	1,43	1,46	1,49	1,46	1,49	1,47	1,38	1,37	1,31	1,33	1,34

Vuosien 2000–2004 palkat eivät sisällä työsuhteoptioita. Pyöristysten vuoksi tulokymmenysten tulo-osuudet eivät aina summaudu sataan.

** D9/D1 = ylimmän desiliiryhmän alarajan suhde alimman desiliiryhmän ylärajaan.

D9/D5 = ylimmän desiliiryhmän alarajan suhde mediaanipalkkaan.

D5/D1 = mediaanipalkan suhde alimman desiliiryhmän ylärajaan.

* = ennakkotieto

Tutkimusmenetelmä

Tulonjakotilasto perustuu otantaan ja siinä on käytössä kiertävä paneeliotos, jossa sama kotitalous on mukana tutkimuksessa kahtena vuotena peräkkäin. Noin puolet tulonjaon kokonaisotoksesta vaihtuu vuosittain. Tulon-

jakotilaston otoskoko ja vastauskato ilmenevät taulukosta 1. Kato vuoden 2004 tutkimuksessa on jonkin verran korkeampi kuin vuotta aikaisemmin.

Taulukko 1.

Vuoden 2004 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato.

Tulonjakotilasto 2004	Koko otos	I tutkimuskerta	II tutkimuskerta
Brutto-otos, kotitalouksia	13 373	7 500	5 873
– Ylipeitto	190	121	69
= Netto-otos	13 183	7 379	5 804
– Kato	1 954	1 582	372
- josta: kieltäytyneitä	1 407	1 141	266
- josta: ei tavoitettu	505	403	102
- josta: muu syy	42	38	4
Hyväksytyt kotitalouksia	11 229	5 797	5 432
Nettokato, % (kato/netto-otos)	14,8	21,4	6,4

Koska tulonjakotilasto perustuu otantaan, sen tuloksiin sisältyy satunnaisvirhettä. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, satunnaisvirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja. Mikäli ryhmään on otoksessa tullut alle 30 havaintoa, tietoja ei julkaista. Satunnaisvaihtelua hallitaan keskivirheiden avulla. Taulukossa 2 on esitetty tärkeimpien tulosuuttajien

keskivirheet. Tarkempia keskivirhelaskelmia julkaitaan kesällä 2006 ilmestyvässä tulonjakotilaston vuosijulkaisussa. Keskiarvon keskivirhe on laskettu lineaarisointimenetelmällä, mediaanin, Gini-kertoimien ja pienituloisten osuuksien keskivirheet bootstrapmenetelmällä.

Taulukko 2.

Tulonjakotilaston keskeisten tunnuslukujen keskivirheet.

Muuttuja	2003 lopullinen tilasto		2004 ennakkotilasto	
	Arvo	Keskivirhe	Arvo	Keskivirhe
	Euroa / muunnettu OECD-kulutusyksikkö	%	Euroa / muunnettu OECD-kulutusyksikkö	%
Ekvivalentit käytettävissä olevat tulot				
- keskiarvo	20 221	0,88	21 214	1,19
- mediaani	18 554	0,56	19 490	0,60
Gini-kerroin	%	%-yksikköä	%	%-yksikköä
- käytettävissä olevat tulot	25,8	0,6	26,5	0,7
- bruttotulot	30,3	0,6	30,9	0,7
- tuotannontekijätulot	46,4	0,7	46,9	0,8
Pienituloisten osuus	%	%-yksikköä	%	%-yksikköä
- 60 % mediaanista	11,2	0,5	12,0	0,4

Tulonjakotilaston perustiedot kerätään vuosittain yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulotiedot on kerätty pääasiassa hallinnollisista rekistereistä. Näistä tärkeimpiä ovat Verohallituksen henkilöverotuksen tietokanta ja Kelan etuustiedot. Ennakkotilastossa 2004 on käytetty henkilöverotuksen lopullista tietokantaa.

Aineiston laadun parantamiseksi on suoritettu sekä koneellisia että muita tarkistuksia. Tarkistuksilla on pyritty vähentämään virheellisten haastattelutietojen määrää sekä varmistamaan haastattelu- ja rekisteritietojen keskinäinen loogisuus. Haastattelutietojen lisäksi on korjattu myös rekisteritiedoissa havaittuja puutteita ja virheitä.

Käsitteet ja luokitukset

Kotitalouden viitehenkilö

Huomattava osa kotitalouskohtaisista luokittelutiedoista on muodostettu niin sanotun viitehenkilön tietojen perusteella. Yleensä kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Henkilökohtaiset tulot on määritetty tulonjakotilaston rekisteri- ja haastattelutietojen avulla ja viitehenkilö on muodostettu haastattelujen jälkeen, tietojen käsittelyn yhteydessä.

Vaikka periaatteessa tulot ovat viitehenkilön määräävä kriteeri, tietyissä tapauksissa (mm. yrittäjätaloudet) koko kotitalouden toiminta otetaan huomioon. Poikkeus on myös eläkeläisvanhempien ja näiden lasten (myös täysi-ikäisten) vertailu, jolloin vanhemmista suurituloisempi merkitään viitehenkilöksi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Tulokäsitteet

Tulokäsittteinä on käytetty tuotannontekijätuloja, bruttotuloja ja käytettävissä olevia tuloja. Tuotannontekijätulot muodostuvat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista. Kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot saadaan bruttotulot. Kun bruttotuloista vähennetään maksetut välittömät verot ja veronluontoiset maksut päästään käytettävissä oleviin tuloihin.

Palkansaajia kuvaavassa osassa käytetty vuosipalkka-käsite sisältää palkansaajan saamat luontoisedut, lomarahat sekä erilaiset yksilölliset palkkiot ja ylityökorvaukset. Lisäksi vuosipalkkaan sisältyvät palkkatulot mahdollisista sivutoimista. Realisoidut työsuhdeopiot on luettu tulonjakotilastossa mukaan kotitalouksien palkkatuloihin, mutta ei henkilöiden vuosipalkkoihin.

Tulokymmenykset eli desiiliryhmät

Tulojen jakautumista kuvataan fraktiilien avulla. Tulonjakotilastossa on käytetty kymmenystä eli desiiliä. Desiiliryhmittäisessä tarkastelussa perusjoukko jaetaan valittujen tulojen suuruuden perusteella kymmeneen lukumäärältään yhtä suureen ryhmään. Ensimmäiseen desiiliryhmään tulevat pienituloisin kymmenes ja kymmenenteen suurituloisin. Kotitaloudet on jaettu desiiliryhmiin henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaisesti. Jokaisen

Kulutusyksiköt

Eri kokoisten kotitalouksien tulojen vertailussa on käytetty kulutusyksikköasteikkoja, joilla pyritään ottamaan huomioon ns. yhteiskulutusyhtöjä.

Tilastovuodesta 2002 alkaen tulonjakotilastossa on käytetty pääasiallisesti ns. muunnettua OECD-asteikkoa (modifioitu OECD-asteikko). Siinä talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,5 ja 0–13 -vuotiaat lapset painon 0,3.

Aiemmin tulonjakotilastossa on käytetty pääasiallisesti ns. vanhaa OECD-asteikkoa, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,7 ja alle 0–17 -vuotiaat lapset painon 0,5.

Muunnettu OECD-asteikko on Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin käyttämä. Tilastokeskus siirtyy raportoinnissa muunnettuun OECD-asteikkoon, jotta kansallisia tutkimustuloksia ja EU:n julkaisemia tutkimustuloksia voitaisiin helpommin vertailla toisiinsa. Tulonjakotutkimuksen tietoja muilla kulutusyksikköasteikoilla voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Vuoden 2004 ennakkotilastossa tietoja vertaillaan tulonjakotilaston vuoden 2003 lopullisiin tietoihin. Osa käytettävissä olevaan tuloon vaikuttavista ennakkotilaston tuloeristä saattaa muuttua ennen vuoden 2004 lopullisen tilaston julkaisemista.

Vuosien 1987–1992 ja 1993–2004 tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia lähinnä laskennallisen asuntotulon muodostuksessa tehtyjen muutosten vuoksi. Ennen vuotta 1995 asuntotulon määrittämisessä käytettiin huoneenvuokrien tasoylesohjetta. Vuodesta 1995 alkaen vuokra-arvon määrittäminen perustuu Tilastokeskuksen vuokratiedusteluun. Kulutustutkimuksesta lasketut vuosien 1971–1981 tiedot perustuvat tulokäsitteseen, jota ei ole yhdenmukaistettu tulonjakotilaston tulokäsittteen kanssa.

henkilön saama painoarvo on siten yhtä suuri kotitalouden koosta riippumatta ja jokaisessa tulokymmenyksessä on 10 prosenttia henkilöistä, ei kotitalouksista.

Desiiliryhmien tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta desiiliryhmät saavat. Mikäli desiiliryhmät on muodostettu kulutusyksikköä kohti lasketun tulon perusteella, myös kunkin tuloerän tulo-osuudet on laskettu kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella.

Kulutusyksikköasteikolla on merkittävä vaikutus tulotasoihin ja eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Muunnetun OECD-asteikon mukaan yhteiskulutusyhtödyt ovat suuremmat kuin vanhalla OECD-asteikolla. Tämän vuoksi monijäsenisten kotitalouksien toimeentulo näyttää aiempaa paremmalta. Ajallinen muutos ei yleensä poikkea merkittävästi eri kulutusyksikköasteikkoja käytettäessä.

Kulutusyksikköasteikon muutoksen vaikutusta tulonjakotutkimuksen tuloksiin on esitetty mm. seuraavissa Tilastokeskuksen julkaisemissa lähteissä:

- Sauli, Hannele & Törmälehto, Veli-Matti: "Luokkakuvat uusiksi". Hyvinvointikatsaus 2/2001. Tilastokeskus.

- Ritakallio, Veli-Matti: "Tilastointikäytännön muutos muuttaa kuvaa eurooppalaisesta köyhyydestä". Hyvinvointikatsaus 4/2001. Tilastokeskus.

- Tulonjakotilasto 1999. Tulot ja kulutus 2001:16. Tilastokeskus. Helsinki, 2001.

Sosioekonominen asema

Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimivat on edelleen jaettu yrittäjiin ja palkansaajiin haastattelussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tämän johdosta yrittäjiksi on luokiteltu myös sellaisia henkilöitä, joita verotuksessa on verotettu palkansaajina (tyypillisesti hän on yrittäjä, joka työskentelee palkansaajana omassa yrityksessään).

Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttömänä.

Kotitalouden sosioekonominen asema on määritetty viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan.

Sosioekonomista asemaa muodostettaessa on sovellettu vuoden 2001 ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2001, Käsikirjoja 14, Tilastokeskus, Helsinki, 2001).

Luokitusta on kuvattu tarkemmin julkaisussa Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 17, Helsinki 1989).

Sosioekonomisten ryhmien tulokehitystä on arvioitu laskemalla keskimääräisten tulojen muutokset poikkileikkausasetelmassa ja paneeliasetelmassa. Tavanomaisessa poikkileikkaustarkastelussa rakennemuutokset vaikeuttavat tulokehityksen arviointia.

Tulonjakotilastossa samoilta kotitalouksilta kerätään tietoa kahdelta peräkkäiseltä vuodelta, jolloin tätä ns. paneeliasetelmaa hyödyntämällä on mahdollista tarkastella sellaisten kotitalouksien tulokehitystä, joiden elinvaihe tai sosioekonominen asema on säilynyt muuttumattomana kahden peräkkäisen vuoden välillä. Paneeliasetelman tavoitteena on eliminoida rakennemuutosten vaikutusta keskiarvolukujen avulla kuvattuun tulokehitykseen.

Kokopäivätoiminen palkansaaja

Kokopäivätoiminen palkansaaja on henkilö, jonka sosioekonominen asema on palkansaaja ja joka on ollut kokopäivätyössä (ml. palkalliset poissaolot kuten sair

aslomat) 12 kuukautta vuodessa. Lisäksi vuonna 2004 on rajattu pois alle 8 409 euroa palkkatuloa vuodessa saaneet henkilöt.

Lisätiedot

Tulonjakotilaston internet-sivuilla on lisätietoa tulonjakotilaston laadinnasta. Kotisivun osoite on <http://www.tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto>. Vuoden

2004 lopulliset tiedot julkaistaan tulonjakotilaston vuosijulkaisussa kesäkuussa 2006.

Postitus
2 lk kirje

Port
Finlande
126676
Suomen
Posti Oyj

SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Tulot ja kulutus 2005:29
Inkomst och konsumtion
Income and Consumption

Lisätietoja – Förfrågningar – Inquiries

Pekka Ruotsalainen (09) 1734 2610
toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

Vastaava tilastojohtaja – Ansvarig statistikdirektör –
Director in charge

Jussi Simpura

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute